

## Oponentský posudek magisterské diplomové práce Bc. Martina Bojdy „Herderova filosofie kultury“

Doc. PhDr. Ladislav Benyovszky, CSc.

Práce pana Bojdy seznamuje čtenáře – v té podobě, v jaké byla předložena jako práce magisterská<sup>1</sup> - s celkovou podobou a základním smyslem Herderovy filosofie. Správně identifikuje filosoficko – metodologický základ tohoto stanoviska jako specifickou jednotu (harmonii) organicity a kreativistického dualismu, jako harmonii, v jejímž nejzazším základu stojí leibnizovská ontologická představa o monádě a harmonii. Ty totiž umožnily specificky sladit entelechiální (teleologie) a působné (kauzalita) syntézy a umožnily, tak jako právě u Herdera, sjednotit v (otevřený) „systém“ křesťanskou kreativistickou metafysiku a dobové představy osvícenecké vědy. Vzniklo tak specifické, kritickým rozvojem Kantova transcendentalismu však dnes zastíněné, stanovisko, jež rozhodně ještě netrpí „odkouzlením“ (Jacobiho termín) světa.

Jakkoli s autorem práce nesdílím jeho přesvědčení o nosnosti tohoto „systému“, je jeho nepochybnou zásluhou, že Herderovo stanovisko (v Čechách v této šíři a plasticitě snad poprvé) představil systematicky jako jednotný celek a ukázal, jak z něj vyrůstají a v něm kotví zpravidla jen jako parciální pojednávána témata, jež jsou obvykle s Herderovým jménem spojována: filosofie řeči, původu a úlohy poezie, filosofie vztahu přírody, dějin a kultury, problematika lidské a národní emancipace, atd. Už to je vzhledem k rozsáhlosti Herderova díla výrazný počín, přesahující požadavky magisterské práce.

Avšak nejen to. Bojdovo vypracování nechává jasně zaznít *ústřední ontologické roli řeči* v Herderově systému a tento bohužel dnes pozapomenutý koncept řeči zevrubně pojednává. (Pasáže o filosofii řeči Herderově a Humboldtově mám v práci za nejpřesvědčivější a pro dnešek za nejaktuálnější.) Řeč je chápána jako „o Bibli se opírající sémantičnost“ (Bojda), tzn. jako *významuplný vztah mezi Bohem, přírodou a člověkem*, a tedy –jakkoli se nedokážu smířit s Herderovým bezprostředním vřazením křesťanského východiska do teoretické syntézy -, jako vztah širší a bytostnější, než je řeč coby „prostředek komunikace“, či „vyjadřování významu“. Především v tom vidím inspirativnost a aktuálnost této filosofie řeči. Umožňuje totiž myslet *smyslovou stránku* řeči širěji než jsme dnes zvyklí a připravuje dle mého názoru (zprostředkovaně Hölderlinem) v některých ohledech pozdní pojetí Heideggerovo. V této souvislosti bych na obhajobě rád slyšel názor autora práce na možný vztah představy o řeči jako „květu úst“ (die Blume des Mundes) u Hölderlina (Germánie) a Heideggera (Wesen der Sprache, III) právě k Herderovi, příp k Herderovu chápání smyslu „úst“, jak je známe především z 9. knihy *Idejí k filosofii dějin lidstva*.

Mám-li se zmiňovat o nedostacích, což mám při kvalitě této práce za „hnidopišské“, musím konstatovat, že mám za banální až zbytečné zdůraznění primátu Herdera před Schellingem ohledně chápání mýtu (s. 40-41), neboť to, že mýtus je svébytný způsob osvojování si světa (a jen ohledně tohoto problému se zde téma pojednává) je zajisté elementarita, kolem které není snad dnes zapotřebí vést dlouhé řeči. Podobně sdělení o primátu Herdera před Hegelem ohledně postupu dějin od Východu na Západ ze s. 60 mám za nevýznamné zvl. proto, že pozoruhodné je na tomto faktu právě to, že k němu Hegel dospěl dialektickým zprostředkováním a řekl by asi, že u Herdera jde ohledně této věci o „Faktum ohne Notwendigkeit“. To jsou však maličkosti. Magisterská práce p. Martina Bojdy je dle mého názoru nesporně *výborná*.

V Praze 26.5. 2015

---

<sup>1</sup> Rozměrnější verzi vydává v tomto roce autor tiskem v nakladatelství Togga.